

۴۵۹

۵۰۰  
۲  
۲۶۸  
دارالکتاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir



سرشناسه: ملکوتی نیا، علی، ۱۳۵۸.

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر اخلاق همسایگی بر پایه آموزه‌های اسلامی / علی ملکوتی نیا؛ نظارت علمی.

محمد بن سعید نیا؛ ویراستار محمّد ربیع میرزایی؛ تهیه‌کننده پژوهشکده اخلاق و روان‌شناسی اسلامی؛

(برای) پژوهشگاه قرآن و حدیث.

مشخصات نشر: قم: مؤسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۶.

مصحفات علمی: ۲۸۸ ص.

شابک: 978 - 964 - 493 - 987 - 7

وضعیت فهرست‌نویسی: تاپا

یادداشت: کتاب در اصل پایان‌نامه کارشناسی ارشد مؤلف است.

موضوع: همسایگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: همسایگی -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: همسایگی -- احادیث

موضوع: همسایگی -- احادیث

موضوع: همسایگی -- احادیث

موضوع: آپارتمان‌نشینان

موضوع: Apartment dwellers

شناسه افزوده: پژوهشگاه قرآن و حدیث. پژوهشکده اخلاق و روان‌شناسی اسلامی

شناسه افزوده: پژوهشگاه قرآن و حدیث

شناسه افزوده: دارالحدیث، مرکز چاپ و نشر

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ / م۸۵۴ / ۳ / ۲۵۴ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۵۲

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۶۵۶۵۸

درآمدی بر

# اخلاق و همسایگی

بر اساس آموزه‌های اسلامی

علی ملکوتی نیا

زیر نظر:

دکتر محمد تقی سبحانی نیا



## درآمدی بر اخلاق همسایگی بر پایه آموزه‌های اسلامی

مؤلف: علی ملکوتی‌نیا

نظارت علمی: دکتر محمدتقی سبحانی‌نیا

تهیه کننده: پژوهشکده اخلاق و روان‌شناسی اسلامی / ۲۹

ویراستار: محمد ربیع میرزایی

صفحه‌آرا: مهدی خوش‌رفتار

نمونه سوال: علی‌تقی پارسانیا، سید هاشم شهرستانی



ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: دوم / ۱۳۹۸

چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰

دفتر مرکزی: قم. میدان شهدا. خیابان معلم. پلاک ۱۲۵. تلفن: ۳۷۷۴۰۵۲۳ - ۰۲۵ / فاکس:

۳۷۱۸۵ / ۴۴۶۸ / ص. پ ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۷۱

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) تلفن: ۳۷۷۴۰۵۲۵ - ۰۲۵. فروشگاه شماره «۲»

(قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹) تلفن: ۳۷۸۴۲۳۰۹ - ۰۲۵ /

۳۷۸۴۲۳۱۰ - ۰۲۵

فروشگاه شماره «۳» (شهر ری، حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام درب شرقی ۷) تلفن:

۵۵۹۵۲۸۶۲ - ۰۲۱

فروشگاه شماره «۴» (شهر ری، حرم حضرت عبدالعظیم علیه السلام درب جنوبی) تلفن:

۵۱۲۲۴۴۹۳ - ۰۲۱

<http://darolhadith.ir>

[darolhadith.20@gmail.com](mailto:darolhadith.20@gmail.com)

ISBN: 978 - 964 - 493 - 987 - 7

<http://shop.darolhadith.ir>

\* کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.



۱۰۳۰۱۴۸۸۰۰۲۰۲۹

## تقدیم:

به پیشگاه نورانی کریمه اهل بیت علیهم السلام، بانوی عصمت و کرامت

حضرت فاطمه معصومه علیها السلام

که به محبت و عنایت ایشان و در

سایه لطف همسایگی اش این تلاش ناچیز

به ثمر نشست.

## فهرست مطالب

۱۱	.....	سخن آغازین
۱۳	.....	مقدمه
<b>بخش یکم: اخلاق همسایگی؛ اهمیت و اصول بنیادین</b>		
۲۱	.....	درآمد
۲۱	.....	الف. طرح مسئله
۲۳	.....	ب. ضرورت
۲۴	.....	ج. رویکرد تحقیق
۲۵	.....	د. پیشینه تحقیق
۲۷	.....	ه. مفهوم‌شناسی
۲۷	.....	۱. اخلاق
۳۰	.....	۲. رفتار اخلاقی
۳۱	.....	۳. همسایه
۳۲	.....	۴. همسایگی
۳۳	.....	۵. ملاک و معیار همسایگی
۳۴	.....	۶. اخلاق همسایگی
۳۵	.....	۷. زندگی اجتماعی
۳۵	.....	۸. مسئولیت
۳۹	.....	فصل یکم: اهمیت و جایگاه همسایه‌داری
۳۹	.....	۱. فلسفه همسایگی و همسایه‌داری
۴۰	.....	۲. حرمت همسایگی و هم‌نشینی
۴۳	.....	۳. اهمیت توجه به حقوق همسایگان
۵۰	.....	فصل دوم: ارمغان اخلاق همسایگی
۵۰	.....	الف. آثار فردی
۵۱	.....	۱. آثار دنیوی و مادی
۵۱	.....	۱ - ۱. بهداشت روان و طول عُمر
۵۱	.....	۲ - ۱. وسعت رزق
۵۲	.....	۲. آثار اخروی و معنوی

- ۱ - ۲. آمرزش گناهان ..... ۵۳
- ۲ - ۲. روسفیدی در قیامت ..... ۵۳
- ۲ - ۳. درجات بهشتی ..... ۵۴
- ب. آثار اجتماعی ..... ۵۴
۱. پیوند و اعتماد اجتماعی ..... ۵۴
۲. امنیت اخلاقی و اجتماعی ..... ۵۵
- فصل سوم: اصول بنیادین اخلاق همسایگی ..... ۵۹
- مقدمه ..... ۵۹
۱. اصول هستی‌شناختی ..... ۶۰
- ۱ - ۱. هدفمندی آفرینش ..... ۶۰
- ۱ - ۲. صلوات و جاودانگی روح ..... ۶۱
- ۱ - ۳. بقای عمل ..... ۶۲
- ۱ - ۴. برابری اخلاقی و رفتار انسان ..... ۶۳
- ۱ - ۵. به‌سنگی معاش و اعتماد ..... ۶۶
۲. اصول انسان‌شناختی ..... ۶۷
- ۱ - ۲. اختیار و اصحاب آفرینش ..... ۶۸
- ۲ - ۲. کرامت انسان ..... ۶۸
- ۲ - ۳. کمال انسان ..... ۷۰
- ۲ - ۴. تأثیر تکرار رفتار در ایجاد عادت ..... ۷۲
۳. اصول ارزش‌شناختی ..... ۷۳
- ۱ - ۳. عدل ..... ۷۳
- ۲ - ۳. احسان ..... ۷۵
- ۳ - ۳. برادری ..... ۷۷
- ۳ - ۴. همبستگی اجتماعی ..... ۷۹
- ۳ - ۵. نظارت اجتماعی ..... ۸۲
- ۳ - ۶. درجه‌بندی مصالح معنوی و منافع مادی ..... ۸۴
- ۳ - ۷. برتری ارتباط با نزدیکان در روابط اجتماعی ..... ۸۵
- ۳ - ۸. سودمندی و ضرر نرساندن به هم‌نوع ..... ۸۶

## بخش دوم: مسئولیت‌های اخلاقی و رفتاری همسایگان

- درآمد ..... ۹۵
- فصل یکم: بایسته‌ها و شایسته‌های اخلاقی و رفتاری همسایگان ..... ۹۸
- مقدمه ..... ۹۸
۱. احسان و نیکوکاری ..... ۹۸
۲. یاری‌رسانی ..... ۱۰۳
- الف. یاری‌رسانی در انجام کارهای نیک ..... ۱۰۴
- ب. یاری‌رسانی در سختی‌ها ..... ۱۰۵

۱۰۶	انواع موقعیت‌های یاری‌رسانی در سختی‌ها
۱۰۷	الف. تنگ‌دستی
۱۰۸	ب. احتیاجات روزمره
۱۰۹	ج. ستم‌دیدگی
۱۱۱	۳. خوش اخلاقی
۱۱۴	۴. خوش گمانی
۱۱۶	۵. خیرخواهی
۱۲۲	راهکارهای خیرخواهی
۱۲۲	یکم. آموزش و آگاهی بخشی
۱۲۳	دوم و سوم. امر به معروف و نهی از منکر
۱۲۵	چهارم. دعا
۱۲۶	نجم. آشنی‌داری
۱۲۷	۶. عیب‌پوشی
۱۲۹	۷. هم‌دلی
۱۳۱	۸. رسیدگی
۱۳۲	۹. شکیمیایی بر ازار
۱۳۷	۱۰. عفو و گذشت
۱۴۲	۱۱. فروتنی
۱۴۷	۱۲. گرمای داشتن
۱۵۱	۱۳. احوال‌پرسی
۱۵۴	<b>فصل دوم: نبایدها و ناشایست‌های اخلاقی و رفتاری همسایگان</b>
۱۵۴	مقدمه
۱۵۴	۱. مزاحمت و آزار رسانی
۱۵۹	۲. خیانت
۱۶۳	۳. افشای ناخوشایندها
۱۶۵	۴. تحقیر
۱۶۷	۵. تجسس
۱۷۰	۶. حسادت
۱۷۴	۷. چشم و هم‌چشمی
۱۷۶	۸. بی‌تفاوتی
۱۸۱	نمودار خلاصه مطالب بخش دوم
	<b>بخش سوم: اخلاق همسایگی در زندگی شهری؛ ابعاد، مشکلات، مسائل و راهکارها</b>
۱۸۷	درآمد
۱۹۰	<b>فصل اول: ابعاد اخلاق همسایگی در شهر</b>
۱۹۰	همسایگی در شهر
۱۹۱	۱. همسایه‌داری سنتی
۱۹۲	۲. همسایه‌داری نوین (آپارتمانی)
۱۹۵	همسایه‌داری آپارتمانی در دو الگو



۲۰۰	فصل دوم: مشکلات همسایگی، مسائل و راهکارها
۲۰۰	مشکلات همسایگی
۲۰۱	ریشه مشکلات همسایگی در آباتمان
۲۰۴	راهبردهای علمی و عملی
۲۰۴	۱. آموزش اخلاق و آداب اجتماعی
۲۰۸	۲. ایجاد پایبندی به قوانین و الزامات آباتمان نشینی
۲۱۰	۳. تقویت جمع‌گرایی و ترویج همبازی اجتماعی
۲۱۳	مسائل همسایگی و راهکارها
۲۱۳	مفهوم «مسئله» در روابط همسایگی
۲۱۵	۱. عدم معاشرت و تعامل سازنده با همسایگان
۲۱۸	راهکارهای عملی
۲۱۸	الف. آموزش همگانی تعامل اجتماعی
۲۱۹	ب. تمهیدات کالبدی
۲۱۹	ج. تشکیل گروه‌های همبازی
۲۲۰	۲. ضعف همکاری همسایگی در مدیریت مجتمع
۲۲۲	راهکارهای علمی و عملی
۲۲۲	الف. افزایش آگاهی فردی و جمعی
۲۲۳	ب. انتخاب مدیر مجتمع
۲۲۴	ج. ترویج فرهنگ همدلی و همبازی
۲۲۶	د. گزارش عملکرد اجرایی و مالی مجتمع
۲۲۶	۳. مزاحمت‌های همسایگان
۲۲۷	بسترها و زمینه‌های مزاحمت
۲۲۸	راهکارهای پیشگیرانه
۲۲۸	الف. همسانی همسایگان
۲۳۰	ب. رفق و انعطاف‌پذیری
۲۳۱	ج. تدوین و تصویب آیین‌نامه داخلی
۲۳۱	راهکارهای درمانگرانه
۲۳۱	الف. صبر و شکیبایی
۲۳۲	ب. تذکر محترمانه
۲۳۴	ج. دادخواهی از همسایگان
۲۳۶	د. رجوع به مراجع قانونی
۲۳۷	ه. نقل مکان زندگی
۲۴۱	فهرست منابع و مآخذ
۲۴۱	الف. کتاب‌ها
۲۵۶	ب. پایان‌نامه‌ها
۲۵۶	ج. مقالات
۲۵۸	د. روزنامه‌ها
۲۵۹	فهرست آیات
۲۳۹	فهرست روایات

## سخن آغازین

توجه به موضوعات روزآمد و تدوین پژوهش‌های کاربردی، از اهداف پژوهشگاه قرآن و حدیث و برخاسته از تأکید رئیس محترم مؤسسه، آیت الله محمدی ری‌شهری است.

اخلاق همسایگی نوری یکی از مهم‌ترین موضوعات روزآمدی است که در دنیای معاصر باید بدان توجه شود و با عنایت، به تناوت محسوس در سبک زندگی شهرنشینی معاصر بازنگری در آن با حفظ اصول اخلاقی برگرفته از معارف اسلامی اجتناب ناپذیر است.

در اثر پیش رو سعی شده است اقتضائات و الزامات سبک زندگی معاصر مغفول نباشد. این کتاب تلاشی هرچند ناکافی ولی مطلوب و درخور تأمل در موضوع اخلاق همسایگی است. انتشار این محصول از دو جهت مایه شادمانی و سرور است؛ از یک سو انتشار یک کتاب که به منزله به بار نشستن تلاش محقق اثر است، و از سوی دیگر، بالندگی و رشد صاحب اثر که هردو به موازات هم انجام گرفتند و زمینه‌سازات دانشگاه و پژوهشگاه قرآن و حدیث و نیز مؤسسه دارالحدیث را فراهم آوردند.

کتاب پیش رو نخست در قالب پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد از سوی نویسنده محترم آن که از دانشجویان دانشگاه قرآن و حدیث بود، به راهنمایی صاحب این قلم تدوین و دفاع شد؛ ولی به دلیل اهمیت موضوع و قراردادن در برنامه گروه اخلاق عملی و کاربردی پژوهشکده اخلاق و روان‌شناسی اسلامی، مقرر شد پس از بازنویسی و اصلاح کاستی‌ها، تحت اشراف گروه اخلاق کاربردی پژوهشگاه یاد شده، در قالب یک کتاب منتشر شود. از این رو، بار دیگر به محقق طرح سپرده شد تا پس از بازبینی محتوایی و ساختاری و نیز بازنویسی

مجدد زیر نظر ناظر علمی تکمیل شده و به شکل کتاب تدوین و عرضه شود. در پایان از همه کسانی که در تولید این اثر نقش ایفا کرده‌اند صمیمانه تشکر می‌کنم و برای ایشان توفیقات روزافزون از خداوند متعال خواستارم. امید است در آینده‌ای نزدیک شاهد به ثمر نشستن آثار دیگری از دانش پژوهان جوان دانشگاه قرآن و حدیث، تحت حمایت پژوهشگاه قرآن و حدیث باشیم.

محمد تقی سبحانی نیا  
گروه اخلاق عملی و کاربردی  
پژوهشگاه قرآن و حدیث

www.ketab.ir